

УДК 811

[http://dx.doi.org/10.31548/philolog14\(2\).2023.05](http://dx.doi.org/10.31548/philolog14(2).2023.05)

**Багатство лексичного фонду європейських мов крізь призму термінів
міжнародної дипломатії**
**The Richness of the Lexical Fund of European Languages Through the Prism of
International Diplomacy Terms**

Ірина ВАКУЛИК, кандидат філологічних наук, доцент кафедри
журналістики та мовної комунікації

Iryna VAKULYK, PhD in Philology, Associate Professor, Department of
Journalism and Language Communication

E-mail: vakulyk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4812-7719>

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Анотація. Процес вивчення елементів слів на перший погляд здається застарілим і зашкарбулим. Але структуралістичний підхід до вивчення мови допомагає не лише по-філософськи поглянути на розвиток граматики, але й встановити глибинні зв'язки у будові закодованих значень, сприяє вивченню новітніх смислів у тенденціях номінацій, пов'язаних із інтернаціоналізацією та глобалізацією як феноменами сучасного життя. У широкому тлумаченні – це просто цікава і захоплююча подорож в історію мови, оскільки терміни з кінцевими елементами класичного походження дедалі частіше зазнають різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Розгляд шляхів і способів проникнення кінцевих терміноелементів у системи різних мов – важливий крок у вивченні сучасних мов, дослідженні етимології, вивченні терміноелементів у нових європейських мовах. У роботі презентовано детальний аналіз словникових дефініцій, у структурі яких виділено фінальні терміноелементи. Доведено, що будь-яка методика дослідження (контекстуальна, зіставна, інтерпретаційна, дистрибутивна, компонентна, асоціативна) має право на своє існування. А поява нових термінів чи адаптація давно відомих – це виклик цифровізаційним процесам сьогодення. Матеріалом для дослідження слугували етимологічні, тлумачні словники польської, німецької, французької, української мов. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що терміни з кінцевими елементами класичного походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Для них характерний «стандартний набір» семантичних груп значень, а за походженням терміни сходять до класичних мов. У статті використано описовий і зіставно-типологічний методи дослідження; динаміку адаптації термінів та їх значень проведено у синхронному зрізі та діахронії. Висновки ілюструють типові метамоделі, у яких закодовано інформацію. Компаративне дослідження містить рекомендації застосунку (термінологічна матриця існує і її потрібно дотримуватись; новітні технології і пов'язаний з ним штучний інтелект відшліфовуються завдяки мовним одиницям, які формують текстові відрізки; елементи термінології здатні екстраполюватися).

Ключові слова: термінологічна матриця, наукова концепція, лексикографія, запозичені лексеми, фінальні афікси, термін, терміноелемент, класичні мови, терміни-запозичення, інтегральні семи.

Актуальність дослідження (Introduction). У науковому обігові дедалі частіше ставиться акцент на навчанні впродовж життя, ефективності спілкування іноземною мовою та мультикультуралізмі [2; 10]. У світлі глобальної цифровізації та автоматизації процесів управління міжнародна складова стає все більш вимогливішою до пошуку глибоких рішень і передових технологій. Варто ознайомитись із працями Холлі А. Янко та Дж. Друрі «Класифікація взаємодії людини та робота: оновлена таксономія»,

Дж. Златєва і Т. Мьоттенен «Когнітивна лінгвістика та семіотика», «Втілення, мова і мімізис», Н. Крістен та А. Нойштайн «Графічний інтерфейс користувача, роботи та мова: на шляху до нео-девідсонівської процедурної семантики», щоб досягнути лінгвістичну інфраструктуру з висоти когнітивізму [7; 23; 4]. Це ще раз підтверджує думку, що термінологія як галузь мовознавства, що обслуговує усі сфери людської діяльності, не стоїть осторонь міжкультурної комунікації [8; 11; 12]. Відтак, коли йдеться про вимір

професійності, то свіжі інноваційні погляди демонструються здебільшого з акцентом на міждисциплінарності [13; 14; 15; 17; 18]. Це свого роду концепція занурення, яка супроводжується певними моделями, які допомагають вивчати мову у діяхронічному вимірі та на синхронному зрізі – ефективність при цьому аж ніяк не втрачається, а навпаки, простежується глибина.

Нині багатомовність та полікультурність вважаються необхідними для громадян нової Європи, і відповідно – України. Об'єктивно наукова діяльність має інтернаціональний характер, через що та чи інша мова за певних історичних обставин виконує роль «мови науки». Зокрема, на теренах Європи у такій якості в різні часи використовували латину, французьку, англійську. Остання, починаючи приблизно з першої половини минулого століття, стає мовою світової наукової спільноти. Мови Європи багаті на терміни, пов'язані з міжнародною дипломатією, які є ключовими для розуміння міжнародних стосунків і глобальних проблем. Вже нікого не здивуєш *дипломатичним суверенітетом* чи *дипломатичним імунітетом*, у концепції яких йдеться про права держави, коли доводиться розв'язувати конфлікти на основі міжнародних договорів.

Терміни є тими одиницями мовної системи, які допомагають їй здійснювати спілкування в певній галузі разом із загальновживаним лексиконом [1, С. 736]. Лексичний фонд європейських мов включає слова, фрази та вирази, що відображають різні поняття та концепти, віддзеркалюють культурну та історичну спадщину кожної мови. Стрімка зміна лексики і її соціальна значущість розглядаються науковцями у номіна-тивному плані як частина загальнонаціонального фонду, досліджується у проєкції значеннєвої функції при укладанні словників, аналізується парадигматична й синтагматична динаміка – нові слова, які виникають у зв'язку з розвитком суспільства, наукового чи технічного прогресу, політики та культури, вриваються до наукового обігу, а параметри сучасної стратифікації (активність, уживаність, забарвленість) пов'язані із нашими рефлексіями. Відтак обрану тему

не можна не вважати актуальною: процес глобалізації суспільно-економічного життя, який охопив зараз нашу планету, ініціював посилення тенденцій до інтернаціоналізації словникового складу не тільки індоєвропейських, але й мов, генетично неспоріднених. Окрім того, науково-технічний прогрес, розвиток нових високих технологій породжує нагальну потребу в номіна-тивній мовній діяльності, яка здійснюється здебільшого із залученням інтернаціональної складової.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature Review).

Традиційно фінальним афіксам приписують граматичну та словотвірну функції. Упродовж тривалого часу науковці досліджували походження та поширення суфіксальних моделей, історичні зміни, словотвірні особливості (звуження чи розширення їхнього діапазону), транссемантизацію (на матеріалі різних мов); визначали критерії омонімічної диференціації суфіксів, пов'язаних з іменниками, та сферу їхньої омонімізації. Вивчаючи структурні типи латинських запозичень і ступінь їхньої продуктивності, дослідники описували особливості міжмовних контактів між слов'янами, латинянами та греками; аналізували елементи мови як колективну свідомість; розглядали словотвірну структуру та семантику складних слів, функції суфіксів та ступінь продуктивності суфіксів і суфіксоїдів; пов'язували розвиток словотвірної структури української мови з інтернаціоналізацією лексики. Так ознаменувалося ХХ ст. упорядкуванням лексичних масивів. І згодом усі зрозуміли, що термін перетнув межу термінологізації, коли отримав місце у термінологічній матриці. Як зазначила О. Селіванова, відбувся зсув на вербально-семіотичному, когнітивно-інтерпретаційному, інтерак-тивному, онтологічному та соціокультурному рівнях [1]. Що ще раз підтверджує думку О. Макареєлова, що сучасна термінологія – це динамічне системне явище, де семантична інформація набуває нових вимірів: «Ми повинні дотримуватися прагматичного підходу до інформації, де поняття інформаційної системи визначається як особливий вид цілеспрямованої системи, що виникає в рамках основної динаміки

світу, а семантичну інформацію – як валюту системи. Таким чином, системи, що працюють із семантичною інформацією, можна розглядати як моделі в динаміці – семантична інформація є динамічним системним явищем високоорганізованих систем» [16].

Матеріали та методи дослідження (Materials and methods of the study).

Матеріалом для дослідження слугували тлумачні словники та енциклопедії, а також перекладні словники [3; 6; 9; 15]. Розглянемо такі кінцеві термінологічні елементи, які, на нашу думку, є типовими, пояснивши їхнє походження, а також особливості функціонування в сучасних мовах.

Гіпотеза дослідження (Hypothesis). Вона полягає в тому, що терміни з кінцевими елементами класичного походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Для них характерний «стандартний набір» семантичних груп значень, а за походженням терміни сходять до класичних мов. Які внутрішні зміни відбуваються в словах, чи можна переосмислити лексичне значення – на ці питання ми хочемо відповісти, розглядаючи внутрішню структуру термінів.

Результати дослідження та їх обговорення (Research results and discussion).

1. Розгляд шляхів і способів проникнення кінцевих терміноелементів у системи різних мов свідчить про важливість терміноелементів у нових європейських мовах. Терміни з кінцевими елементами класичного походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах. Можна говорити про повну адаптацію латинських віддіслівних іменників, які з'явилися через польську, італійську, французьку мови.

2. Моделі термінів та динаміка їх формування зумовлені трьома найчастотнішими семантичними групами (сема суб'єктності, сема сукупності діячів, сема узагальненості та збірності об'єктів).

3. Процес запозичення латинських та грецьких слів або їх частин (терміноелементів) не можна вважати завершеним для жодної з європейських мов. Можна стверджувати, що терміни з кінцевими елементами класичного

походження зазнали різного ступеня адаптації в сучасних європейських мовах, а розгляд шляхів і способів проникнення кінцевих терміноелементів у системи різних мов свідчить про важливість терміноелементів у нових європейських мовах.

За походженням терміни з кінцевим терміноелементом -um є латинізмами. В українській мові нульова флексія та основа на твердий приголосний вказують на чоловічий рід, але в українській мові середній рід латинських іменників може змінюватися на жіночий, як у випадку з латинським іменником *praesidium*, і, де кінцевий терміноелемент -ij(a) представляє жіночий рід – *президія*. У другому типі, при утворенні термінів з класичним елементом -um, латинська флексія втрачається. Наприклад: *алімент(и)* юр. «утримання, яке один член сім'ї зобов'язаний надавати іншому у випадках, передбачених законом» < лат. *alimentum*, і n 1) їжа; 2) годування < *alo*, *alui*, *alitur*, єре «годувати»; або термін «секвестр» (наприклад, *адміністративний секвестр*, *бюджетний секвестр*, *судовий секвестр*) < лат. *sequester*, *tra*, *trum* «виступати посередником»; *статут* юр. «збірник основних принципів, положень про що-небудь, звід правил» < лат. *statutum*, і n «постанова» < *statuo*, *tui*, *tutum*, єре «встановлювати», «формулювати», «вирішувати». Або *кондомініум* юр. 1) спільна власність; 2) у міжнародному праві «спільне здійснення верховної влади над однією територією кількома державами»; *процент* юр. «плата, яку отримує кредитор від позичальника за користування грошима, наданими йому в борг» утворені за тим самим принципом. Дієслівна морфема *con-* у поєднанні з іменником середнього роду *dominium* у значенні «володіння» та морфема *pro* у поєднанні з кількісним числівником *centum* дають відповідні сучасні терміни.

Розглянемо ще одну групу сучасних юридичних та економічних термінів із кінцевим -us. Більшість з них є похідними від латинських іменників 2-ї або 4-ї відміни (термін *modus* ек. – напр., *модус буття*, дипломат. *modus vivendi* є повним запозиченням латинського виразу, нім. *Modus* n < лат. *modus*, і n 1) міра, об'єм, вага; 2) спосіб, метод; і англ. *notary jur.*

«посадова особа, яка засвідчує, виконує різні юридичні дії», нім. *Notar m* < лат. *notarius, i m* 1) стенографія; 2) писар, секретар < *nota, ae f* «знак». Іменник 3 відміни середнього роду *corpus, ōris* 1) тіло; 2) сутність; 3) соціальна організація; 4) єдине ціле, система дав термін *корпус*, англ. *corpus*, нім. *Korpus n, Körperschaft f* (1) сукупність представників іноземних держав при уряді країни; (2) назва деяких законодавчих установ (наприклад, *дипломатичний корпус, консульський корпус, законодавчий корпус, експедиційний корпус*).

Термін *казус* юр., англ. *casus*, нім. *Kasus m* 1) подія, настання якої не зумовлене виною особи, а тому виключає відповідальність за правопорушення; 2) складний юридичний випадок (напр., *casus belli, casus fidelis*); *консенсус* екон., юр., англ. *consensus*, нім. *Konsens m* «збір думок», «загальна згода договірних сторін, яка характеризується відсутністю серйозних заперечень у більшості зацікавлених сторін»; *status* ек. *Status m* «правове становище осіб або організацій» (напр., *соціальний статус, дипломатичний статус, реальний правовий статус громадянина, статус суверенної держави; статус-кво, правовий статус, майновий статус*) є похідними від латинських іменників чоловічого роду 4 відміни *casus, us* 1) випадок, можливість; 2) обставини; *consensus, us* 1) єдність, 2) змова, згода < *consentio, sensi, sensum, īre* «погоджуватися» *status, us* 1) становище; 2) стан справ < *sto, steti, stātum, īre* «стояти».

Латинське закінчення збереглося також у терміні *бонус* ек. «додаткова винагорода, премія, додаткова знижка; додатковий дивіденд», англ. *bonus*, утворений від прикметника 1-2 відміни *bonus, a, um* 1) хороший, добрий; 2) доброякісний; 3) значний.

Термін може втратити кінцевий елемент класичного походження, який ми спостерігаємо в іменниках чоловічого роду: *адвокат*, англ. *advocate, lawyer*, нім. *Rechtsanwalt m* «особа, яка надає юридичну допомогу населенню, установам, підприємствам порадами, складанням юридичних документів (напр., адвокатура)» < лат. *advocatus, i n* 1) юридичний радник; 2) судовий захисник,

адвокат < *advoso, āvi, ātum* – «закликати», «приглушати»; *legate jur., легат* 1) у заповіті – вказівка спадкоємцю виплатити якійсь особі певну суму або передати їй якесь майно; 2) у Стародавньому Римі – посол; у період пізньої республіки – посадова особа, яку призначав сенат, у період принципату – намісник імперської провінції < лат. *legatus, i m* 1) посол; 2) легат, помічник головнокомандувача; 3) полководець в імперську добу; 4) помічник намісника провінції < *lego, legi, lectum, ēre* «збирати»; *контракт* юр., англ. *contract*, нім. *Kontrakt m* 1) двостороння або багатостороння угода, що визначає права та обов'язки її учасників; 2) у торгівлі – документ, що містить усі умови купівлі-продажу (напр., *комерційний контракт*) < лат. *contractus, us m* 1) володіння; 2) користування; 3) спосіб дій щодо когонебудь < *contraho, trāxi, trāctum, ēre* «стягувати»; *курс* ек. *course* англ., нім. *Kurs n* «ціна, за якою купуються або продаються акції, облігації та інші цінні папери» (напр., *банківський курс, біржовий курс, вексельний курс, курс цінних паперів*) < лат. *cursus, us m* «шлях, маршрут»; «курс, рух» < *curro, curre, cursum, ēre* 1) бігти; 2) поспішати; *правовий титул*, англ. *title*, нім. *Титул m* 1) підстава якогось права (напр., *титул купівлі-продажу*); 2) назва кошторису капітального будівництва об'єктів, внесених до титульних списків (напр., *титул власності*) < лат. *titulus, i m* 1) напис; 2) оголошення про продаж тощо; *трактат* юр., англ. *treatise*, нім. *Treatise, Traktat m* «міжнародний договір, угода» < лат. *tractatus, us m* 1) поштовх, мотив; 2) спосіб дії < *tracto, āvi, ātum, āre* 1) тягнути; 2) вести переговори; *юрисконсульт*, *jurisconsult*, нім. (Розрахунок) *Rechtsberater m* «постійний юрисконсульт установ, підприємств, організацій» < лат. *iurisconsultus, i m* «юрист».

У латинській мові закінчення *-us* також характерне для дієприкметників, зокрема *participia perfecti activi*. Терміни, утворені від дієслівних основ, мають нульове закінчення в сучасній українській мові: ек., юр., нім. *Akzept n* 1) згода на оплату або гарантія оплати грошових і товарних документів, оформлена відповідним написом «акцепт»; одна з форм безготівкових розрахунків з

організаціями; 2) платіжна вимога, прийнята до оплати; 3) в юриспруденції «згода укласти угоду на запропонованих умовах»; 4) у міжнародному праві «одностороння заява про обов'язковість умов угоди» (напр. *банківський акцепт, безумовний акцепт, акцепт векселя, обмежений акцепт, умовний акцепт, частковий акцепт, акцепт чека, акцепт тратти*); 5) згода держави прийняти певну особу як посла (міжнародне право) < лат. *acceptus*, а, um «прийнятий» < *accipio*, сері, *septum*, ёре 1) приймати, дозволяти, 2) сприймати; експерт ек., юр. «фахівець у певній галузі, який проводить експертизу», англ. *expert*, нім. *Sachverständige* m, *Gutachter* m – похідні від лат. *expertus*, а, um «досвідчений» (напр., головний експерт, комерційний експерт, патентний експерт, транспортний експерт, маркетинговий експерт, економічний експерт, експерт з фрахту, експерт з логістики) < лат. *experior*, *pertus* suum, īri 1) випробовувати; 2) судити; *проспект*, англ. *prospectus*, *booklet* 1) загальний виклад плану, короткий зміст видання; 2) довідкове видання у вигляді брошури або листівки рекламного чи науково-технічного призначення, в якому міститься систематизований перелік товарів (послуг), призначених для виробництва і продажу, що випускаються підприємством, та умови придбання < лат. *prospicio*, *sprexi*, *spectrum*, ёре 1) дивитися вперед; 2) передбачати; *транзит* 1) перевезення вантажів з місця відправлення до місця призначення без перевантаження в проміжних пунктах; 2) перевезення пасажирів через проміжні пункти з належним оформленням проїзних документів < лат. *transitus*, а, um «проходження», «завершення» < *transeo*, īi, ītum, īre «переходити через».

Наступний кінцевий термінологічний елемент, який ми розглядаємо, -end, також має латинське походження і є суфіксом *gerundium* та *gerundivum*. Латинські віддієслівні іменники (*gerundium*) і дієприкметники (*gerundivum*) широко використовуються в сучасних мовах. В англійській мові вони вживаються у споріднених словосполученнях, утворюючи таким чином термінологічні гнізда. Латинське значення герундія (або

герундіва), а також його відмінкові форми збереглися в англійській мові.

Інший випадок герундія – аблатив – був менш представлений. Сучасні англійські юридичні терміни, в яких ми зустрічаємо прийменник *de*, також запозичені з латинської мови повністю без змін. *De aetate probanda* означає судовий наказ про встановлення повноліття і перекладається як «довести до повноліття» < лат. *probo*, āvi, ātum 1) досліджувати, перевіряти; 2) бути задоволеним; 3) визнавати, рекомендувати. Термін *argundo* «аргументую, ілюстративно доповнюю» (у промові судді) також є аблативним віддієслівним іменником латинського походження, утвореним від *arguo*, ui, utim, ёре 1) показувати, доводити; 2) звинувачувати. Юридичні терміни *ad referendum*, *locus standi*, *modus vivendi* використовуються в англійській економічній термінології. У цих термінах фінальний терміноелемент -nd має однакову семантику.

Якщо аналізувати терміни із кінцевим -ент, то помітимо ті, що зазнали скорочення. Із втратою латинських флексій в орудному відмінку ми маємо чисту основу в сучасній українській мові, за винятком термінів *клієнт* і *цедент*, які походять від іменників 3-ї відміни *cliens*, ntis m і *cedens*, cedentis. У Стародавньому Римі клієнтом називали підлеглого (особу, залежну від патрона). У сучасному розумінні клієнт – це «постійний покупець» або «особа, яка довірила іншій особі ведення бізнесу». Запозичене з німецької мови *цедент*, це міжн. «кредитор, який переуступає своє право вимоги іншій особі».

Агент, англ. *agent*, нім. *Agent*. Агєнт m 1) офіційний представник фірми, який виконує посередницькі функції; 2) оптовий торговець, який представляє покупця або продавця на відносно постійній основі без права власності на товар (наприклад, *дипломатичний агент, комерційний агент, консульський агент, податковий агент, страховий агент, секретний агент, агент з продажу, агент з розвитку, поліцейський агент*) < лат. *ago*, egi, actum, ёре 1) робити, діяти; 2) вести судовий процес; *депонент* юр., розм., англ. *depositor*, нім. *Deponent* m 1) фізична

або юридична особа, якій з якихось причин не виплачена грошова сума у визначений термін; 2) фізична або юридична особа, якій належить грошова сума, що тимчасово перебуває на підприємстві або в організації < лат. *depono, posui, positum*, єре 1) відкладати; 2) відмовляти; 3) класти на депозит; нім. *disponent*, нім. *Disponent m* 1) агент фірми, компанії, організації, управитель; 2) фізична або юридична особа, яка має у своєму розпорядженні вільні кошти на рахунках у комісіонерів або банківських кореспондентів < лат. *dispono, posui, positum*, єре 1) розпоряджатися; 2) розпоряджатися; *індосамент*, англ. *endorsement*, нім. *Endorsement n* «передача права власності на вексель іншій особі» (запозичене через французьку та німецьку мови) < лат. *indo, didi, ditum*, єре 1) надавати; 2) класти; 3) накладати; *committent* юр., ек, англ. *committent* – клієнт, замовник, клієнт-відправник, вантажовідправник, нім. *Kommittent m* 1) особа, яка доручає іншій особі (комісіонеру) укласти угоду або ряд угод від імені останнього, але за свій рахунок < лат. *committo, misi, missum*, єре 1) вирішувати, здійснювати; 2) доручати, давати, довіряти; *competitor* ек., англ. *competitor* (від іншого, але також латинського кореня) < лат. *competitor* "претендент", нім. *Konkurent m* «особа, яка змагається в якій-небудь галузі діяльності з іншою» < лат. *concurro, curri, cursum*, єре 1) стікатися, сходитися; 2) прагнути; *контингент* юр., екон., англ. *contingent*, нім. *Konkurrent n* 1) юридично визначена кількість осіб, які входять до складу якої-небудь установи або корпорації; 2) гранична кількість, норма (виражена в одиницях ваги і вартості), встановлена для певних цілей < лат. *contingo, tigi, tactum*, єре 1) торкатися; 2) доторкатися; ісп. *remitt*, англ. *remitter*, нім. *Remittent m* 1) особа, яка отримує певну суму грошей за векселем; 2) відправник грошового переказу < лат. *remitto, misi, missum*, єре 1) відпускати, відсилати; 2) винагороджувати; *патентний*, юр., англ. *patent*, нім. *Patent n* 1) документ, що видається на певний строк компетентним державним органом винахіднику або його правонаступнику і засвідчує авторство та виключне право на винахід; 2) документ, що надає право займатися торгівлею, промислом (напр.,

чинний патент, додатковий патент, залежний патент, патент на винахід, консульський патент, міжнародний патент, промисловий патент, спільний патент, торговий патент) < лат. *pateo, ui, -, ēre* 1) бути відкритим, поширюватися; 2) бути доступним, 3) поширюватися; *резидент* юр., англ. *resident*, нім. *Resident m* 1) юридична або фізична особа, яка має постійне місце проживання в країні і підлягає певному оподаткуванню та регулюванню; 2) представник держави-метрополії в протектораті, який є фактичним правителем цього протекторату < лат. *resideo, sedi, sessum*, єре 1) бути; 2) залишатися.

Висновки (Conclusions). Таким чином, ми встановили такі характерні риси розглянутих вище груп термінів з кінцевими терміноелементами:

1. При творенні сучасних термінів на -um та -us похідними є субстантивні, дієслівні або прикметникові основи, тоді як для термінів на -end та -nt – лише дієслівні.

2. Латинська флексія середнього роду -um по-різному відображається в нових мовах:

а) у сучасних термінах кінцевий елемент -um морфологічно виділяється; якщо основа терміна у формі Н. в. закінчується на твердий приголосний, цей елемент зникає;

б) у німецькій мові вживання класичного елемента значно ширше. Його частотність свідчить про повну адаптацію латинської фіналі (збереження кінцевого терміноелемента, характерна ознака середнього роду, можливість бути елементом у німецьких словах із термінологічним і нетермінологічним значенням).

3. Наведені приклади термінів в англійській, німецькій та українській мовах підтверджують гіпотезу про повну адаптацію латинських слів на -us у сучасних мовах; терміноелемент є ознакою чоловічого роду.

4. Частина термінів в українській мові може модифікувати вихідні латинські форми, що проявляється у втраті структурного елемента -us.

5. Семантична межа між термінами з кінцевим елементом -us і термінами з кінцевим елементом -um є досить умовною. Вона зникає, якщо сучасні

терміни утворені від латинських дієприкметників, родові закінчення яких вказують на належність до роду (флексія -us - чоловічий рід, -um - середній рід).

6. Терміни з кінцевими терміноелементами -nd-, -end- мають семантику «мета дії, призначення»; «якості»; «спосіб дії, обмеження»; а кінцевий терміноелемент -nt- характеризується семами «назва особи, на яку покладено певні функції», «процес дії», «об'єктивність».

7. Термінологічні елементи -nd-, -end-, -nt- є дієслівними суфіксами, які поєднуються із закінченнями непрямих відмінків. Причому переклад термінів допускається довільний, але рамки латинського герундія або герундія повинні бути збережені. В українській мові терміни, що закінчуються на -ent, мають нульове

закінчення.

Ми розглянули окремі кінцеві терміноелементи, які вважаємо типовими, пояснивши їхнє походження та особливості функціонування в сучасних мовах. Усе вищезазначене підтверджує нашу гіпотезу про те, що неможливо ізолювати термін і виключити його з контексту загальноновживаних слів – термінологія розвивається за рахунок загальноновживаної лексики, а значення термінологічних одиниць фіксуються в словниках різних типів за рахунок запозичень (у нашому випадку запозичень з класичних мов). Такі запозичення можуть об'єднуватися за допомогою інтегральних сем, а також утворювати різні лексико-тематичні групи.

Список використаних джерел

1. Селіванова О. (2010) Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К. 844 с.
2. Chaika, O., Vakulyk, I., Hutyriak O. Multiculturalism in education: teaching foreign languages and translation. *Ad Alta*. 2023. 13(01). XXXI. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130133/PDF/130133.pdf>
3. Brückner, A. *Slowik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa, 1985. 806 с.
4. Christen, N., Neustein, A. (2023). GUIs, robots, and language: Toward a neo-Davidsonian procedural semantics. In: Neustein, A., Mahalle, PN, Joshi, P., Shinde, GR (eds) *AI, IoT, Big Data and Cloud Computing for Industry 4.0. Signals and Communication Technologies*. Springer, Cham. 2023 https://doi.org/10.1007/978-3-031-29713-7_24
5. Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy (2023). <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf>
6. Dauzat, A. (1938). *Dictionnaire étymologique de la langue française* Librairie Larousse. Paris. 824.
7. Holly A. Yanco and Drury Jill. (2004). *Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy*. 2004 IEEE International Conference on Communications (IEEE Cat. No.04CH37577). Paris, France, 2004. <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf>
8. Kimmeyer, L., Wortman, K., Kitayama, S., Lemelson R., Cummings K. (2020). *Culture, mind and brain: new concepts, models and applications. Contemporary perspectives in the social and behavioral sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. 2020. doi:10.1017/9781108695374
9. Kluge, F. (1975). *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache*. Berlin, New York, 1975. 915.
10. Lifelong learning: models and methods of implementation. (2023). Collective monograph. Kharkiv: PC Technology center, 2023. 148. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-70-1>
11. Muratoglu N., Halleran A., Shimeka S. (2021). *Implementing eTwinning in National Education Policies from Practice to Policy: Monitoring Report 2021*. European Commission. European Education and Culture Agency. Office of Publications, 2021. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/6391>
12. Racontez-moi terminologie (2016). *Parlement europeen*. URL: <http://surl.li/bcrfw>
13. Smagorinsky, P. (2001). Rethinking protocol analysis from a cultural perspective. *Annual Review of Applied Linguistics*, 2001. 21. 233-245. doi:10.1017/S0267190501000149
14. Terminology Coordination Unit of the European Parliament. (2018). *Why is terminology your passion? The fourth*

collection of interviews with prominent terminologists. 2018. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi10.2861/969631>

15. Teun A. van Dijk. (2009). *Society and Discourse How Social Contexts Influence Text and Talk*. Cambridge University Press. 299. URL: <http://surl.li/ddczq>

16. Vakarelov O. (2010). Precognitive semantic information. *Know, Technology and Polycy*. 23? 193-226. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12130-010-9109-5>

17. Vakulyk, I., Voskoboinikova, H., Haharin, M., Chabaiovska, M., Dovzhuk, V., & Tomashevskaya, M. (2023). Globalization of the education space in EU countries and Great Britain through radical information reform. *Amazonia Investiga*, 12(65), 29-38. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.3>. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001038668700003>

18. Walde, A. (1938). *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg.

19. Walde, A. & Hofmann, J. (1954). *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg, II.

20. Why is terminology your passion? The fourth collection of interviews with prominent terminologists. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi10.2861/96963>

21. Zlatev, J. (2007). Embodiment, language and mimesis. In T. Ziemke, J. Zlatev, & R. Franck (Eds.), *Body, Language, Mind*. Vol 1: Embodiment. 297-337. Mouton de Gruyter. <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/4514085/1044802.pdf>

References

1. Selivanova O. (2010) *Linhvistychna entsyklopediia* [Linguistic encyclopedia]. Poltava: Dovkilya-K. 844.

2. Chaika, O., Vakulyk, I., Hutyriak O. (2023). Multiculturalism in education: teaching foreign languages and translation. *Ad Alta*. 2023. 13(01). XXXI. URL: <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130133/PDF/130133.pdf>

3. Brückner, A. (1985). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa, 1970. 806 c.

4. Christen, N., Neustein, A. (2023). GUIs, robots, and language: Toward a neo-Davidsonian procedural semantics. In: Neustein, A., Mahalle, PN, Joshi, P., Shinde, GR (eds) *AI, IoT, Big Data and Cloud Computing for Industry 4.0*. Signals and

Communication Technologies. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-29713-7_24

5. Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy (2023). <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf>

6. Dauzat, A. (1938). *Dictionnaire étymologique de la langue française* Librairie Larousse. Paris. 824.

7. Holly A. Yanco and Drury Jill. (2004). *Classifying Human-Robot Interaction: An Updated Taxonomy*. 2004 IEEE International Conference on Communications (IEEE Cat. No.04CH37577). Paris, France, 2004. <https://www.sci.brooklyn.cuny.edu/~sklar/teaching/f06/air/papers/yanco-drury-tax-smc04.pdf> <https://arxiv.org/pdf/1401.3372.pdf>

8. Kimmeyer, L., Wortman, K., Kitayama, S., Lemelson R., Cummings K. (2020). Culture, mind and brain: new concepts, models and applications. *Contemporary perspectives in the social and behavioral sciences*. Cambridge: Cambridge University Press. 2020. doi:10.1017/9781108695374

9. Kluge, F. (1975). *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache*. Berlin, New York, 1975. 915.

10. Lifelong learning: models and methods of implementation. (2023). Collective monograph. Kharkiv: PC Technology center, 2023. 148. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-7319-70-1>

11. Muratoglu N., Halleran A., Shimeka S. (2021). Implementing eTwinning in National Education Policies from Practice to Policy: Monitoring Report 2021. *European Commission. European Education and Culture Agency*. Office of Publications, 2021. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2797/6391>

12. Racontez-moi terminologie (2016). *Parlement européen*. URL: <http://surl.li/bcrfw>

13. Smagorinsky, P. (2001). Rethinking protocol analysis from a cultural perspective. *Annual Review of Applied Linguistics*, 2001. 21. 233-245. doi:10.1017/S0267190501000149

14. Terminology Coordination Unit of the European Parliament. (2018). Why is terminology your passion? The fourth collection of interviews with prominent terminologists. 2018. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi10.2861/969631>

15. Teun A. van Dijk. (2009). *Society and Discourse How Social Contexts Influence*

Text and Talk. Cambridge University Press. 299. URL: <http://surl.li/ddczq>

16. Vakarelov O. (2010). Precognitive semantic information. Know, Technology and Polycy. 23? 193-226. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12130-010-9109-5>

17. Vakulyk, I., Voskoboinikova, H., Haharin, M., Chabaiovska, M., Dovzhuk, V., & Tomashevskaya, M. (2023). Globalization of the education space in EU countries and Great Britain through radical information reform. Amazonia Investiga, 12(65), 29-38. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.3>. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001038668700003>

18. Walde, A. (1938). Lateinisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg.

19. Walde, A. & Hofmann, J. (1954). Lateinisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg, II.

20. Why is terminology your passion? The fourth collection of interviews with prominent terminologists. URL: <http://surl.li/bcrhqdoi10.2861/96963>

21. Zlatev, J. (2007). Embodiment, language and mimesis. In T. Ziemke, J. Zlatev, & R. Franck (Eds.), Body, Language, Mind. Vol 1: Embodiment. 297-337. Mouton de Gruyter. <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/4514085/1044802.pdf>

Abstract. *At first glance, the process of studying word elements seems outdated and stale. However, the structuralist approach to language learning helps not only to take a philosophical look at the development of grammar, but also to establish deep connections in the structure of encoded meanings, and contributes to the study of the latest meanings in nominalization trends associated with internationalization and globalization as phenomena of modern life. In a broad sense, it is simply an interesting and fascinating journey into the history of language, as terms with final elements of classical origin are increasingly subject to varying degrees of adaptation in modern European languages. Consideration of the ways and means of penetration of finite term elements into the systems of different languages is an important step in the study of modern languages, the study of etymology, and the study of term elements in new European languages. The paper presents a detailed analysis of dictionary definitions, in the structure of which final term elements are distinguished. It is proved that any research methodology (contextual, comparative, interpretive, distributional, component, associative) has the right to exist. And the emergence of new terms or the adaptation of long-known ones is a challenge to the digitalization processes of today. The material for the study was based on etymological and explanatory dictionaries of Polish, German, French, and Ukrainian. The hypothesis of the study is that terms with finite elements of classical origin have undergone varying degrees of adaptation in modern European languages. They are characterized by a "standard set" of semantic groups of meanings, and the terms go back to the classical languages. The article uses descriptive and comparative and typological methods of research; the dynamics of adaptation of terms and their meanings is analyzed in synchronicity and diachrony. The conclusions illustrate typical metamodels in which information is encoded. The comparative study contains recommendations for the application (the terminology matrix exists and needs to be followed; the latest technologies and related artificial intelligence are polished by the linguistic units that form text passages; elements of terminology are capable of extrapolation).*

Keywords: *terminological matrix, scientific concept, lexicography, borrowed lexemes, final affixes, term, term element, classical languages, borrowed terms, integral senses.*